

راهکارهای برخورد امام جواد(ع) با فرقه‌های انحرافی

«مأمون نمی‌دانست که مقام ولایت و امامت موهبتی است الهی و بستگی به کمی و زیادی سال‌های عمر ندارد. امام جواد (ع) با عمر کوتاه خویش در دوره‌ای که فرقه‌های مختلف اسلامی و غیراسلامی در حال رشد و نمو بود

؛ مأمون نمی‌دانست که مقام ولایت و امامت موهبتی است الهی و بستگی به کمی و زیادی سال‌های عمر ندارد. امام جواد (ع) با عمر کوتاه خویش در دوره‌ای که فرقه‌های مختلف اسلامی و غیراسلامی در حال رشد و نمو بود و دانشمندان بزرگی در این دوران، زندگی می‌کردند و علوم و فنون سایر ملت‌ها پیشرفت کرده، کتاب‌های زیادی به زبان عربی ترجمه و در دسترس قرار گرفته بود، اما با وجود سن کم وارد بحث‌های علمی شد و با سرمایه‌گذاری امامت که از سرچشمه ولایت مطلقه و الهام ربانی مایه گرفته بود، احکام اسلامی را مانند پدران و اجداد بزرگوارش گسترش داد، به تعلیم و ارشاد پرداخت و به مسائل بسیاری پاسخ گفت.

به گزارش ایسنا، آخرین روز از ماه ذی‌القعدة سال ۲۲۰ هجری قمری مصادف است با سالروز شهادت جوان‌ترین امام شیعیان حضرت امام جواد (ع)، این نوگل باغ ولایت و عصمت گرچه کوتاه عمر بود ولی رنگ و بویش مشام جان‌ها را بهره‌مند ساخت. آثار فکری و روایاتی که از آن حضرت نقل شده و مسائلی را که امام جواد(ع) پاسخ گفته و کلماتی که از آن حضرت بر جای مانده، تا ابد زینت‌بخش صفحات تاریخ اسلام است. دوران عمر آن امام بزرگوار ۲۵ سال و دوره امامتش ۱۷ سال بوده است.

امام جواد (ع) در همان خردسالی به امامت رسیدند و در نوجوانی، راه‌گشای گره‌های فکری بودند و بی‌درنگ، دشوارترین پرسش‌ها را پاسخ می‌گفتند.

امام نهم شیعیان در سال ۱۹۵ هجری در مدینه ولادت یافت. نامش محمد معروف به جواد و تقی است. القاب دیگری مانند رضی و متقی نیز داشته، اما از بین القاب حضرت "تقی" از همه معروفتر است.

مادر گرامی‌شان؛ سبیکه؛ نام داشت؛ امام محمد تقی (ع) هنگام وفات پدرشان هشت ساله بود. پس از شهادت جانگداز حضرت امام رضا علیه السلام در اواخر ماه صفر سال ۲۰۳ هجری مقام امامت به فرزند حضرت جوادالائمه (ع) انتقال یافت.

مأمون خلیفه عباسی که همچون سایر خلفای بنی‌عباس از پیشرفت معنوی و نفوذ باطنی امامان معصوم و گسترش فضایل آنها در بین مردم هراس داشت، سعی کرد ابن‌الرضا(ع) را تحت مراقبت خاص خویش قرار دهد. از اینجا بود که مأمون نخستین کاری که کرد، دختر خویش؛ ام‌الفضل؛ را به ازدواج حضرت امام جواد (ع) درآورد، تا مراقبی دایمی و از درون خانه، بر امام(ع) گمارده باشد. رنج‌های دائمی که امام جواد (ع) از ناحیه این مأمور خانگی برده است، در تاریخ معروف است.

از روش‌هایی که مأمون در مورد حضرت رضا (ع) به کار می‌بست، تشکیل مجالس بحث و مناظره بود. مأمون و بعد معتصم عباسی می‌خواستند از این راه - به گمان باطل خود - امام (ع) را در تنگنا قرار دهند. در مورد فرزندش امام جواد (ع) نیز چنین روشی را به کار بستند. به خصوص که در آغاز امامت هنوز سنی از عمر امام جواد (ع) نگذشته بود. مأمون نمی‌دانست که مقام ولایت و امامت موهبتی است الهی و بستگی به کمی و زیادی سال‌های عمر ندارد. امام جواد (ع) با عمر کوتاه خویش در دوره‌ای که فرقه‌های مختلف اسلامی و غیراسلامی در حال رشد و نمو بود و دانشمندان بزرگی در این دوران، زندگی می‌کردند و علوم و فنون سایر ملت‌ها پیشرفت کرده، کتاب‌های زیادی به زبان عربی ترجمه و در دسترس قرار گرفته بود، اما با وجود سن کم وارد بحث‌های علمی شدند و با سرمایه‌گذاری امامت که از سرچشمه ولایت مطلقه و الهام ربانی مایه گرفته بود، احکام اسلامی را مانند پدران و اجداد بزرگوارش گسترش داد و به تعلیم و ارشاد پرداخت و به مسائل بسیاری پاسخ گفت.

برخورد امام(ع) با فرقه‌های انحرافی

امام جواد علیه السلام در برابر فرقه‌های که در دوران آن حضرت وجود داشتند، شیعیان خود را از این نظر که این فرقه‌ها چه مواضعی در مقابل آنان به خود گرفته‌اند راهنمایی می‌فرمودند. رسول جعفریان در کتاب حیات فکری و سیاسی امامان شیعه صفحه ۴۹۰ در این باره می‌نویسد:

اهل حدیث: اهل حدیث که مجسمی مذهب بوده و خدا را جسم می‌پنداشتند. امام دربارهٔ آنان به شیعیان می‌فرمود که اجازه ندارند پشت هر کسی که خدا را جسم می‌داند نماز گزارده و به او زکات بپردازند.

واقفیه: واقفیه، یکی دیگر از فرقه‌های موجود انشعابی از شیعه در زمان امام جواد علیه السلام بود که به صورت مشکلی در مقابل شیعیان مطرح شده بود. آنان کسانی بودند که پس از شهادت امام کاظم علیه السلام بر آن حضرت توقف کرده و امامت فرزندش علی بن موسی الرضا علیه السلام را نپذیرفتند. وقتی از امام دربارهٔ خواندن نماز پشت سر واقفی مذهب سوال شد، آن حضرت در جواب، شیعیان خود را از این کار نهی کردند.

زیدیه: دشمنی زیدیه با امامیه و طعن آنها بر امامان علیهم السلام سبب موضع‌گیری تند ائمه در برابر آنها شد؛ چنانکه در روایتی از امام جواد علیه السلام واقفیه و زیدیه مصداق آیه: «وَجُوهٌ یُّؤْمِنُ خَاشِعَةً عَامِلَةً تَاصِفَةً» خوانده شده و در ردیف ناصبی‌ها قرار گرفتند.

غلات: غلات نیز به سبب آن که در بدنام کردن شیعه سهم بسزایی داشتند، مورد تنفر امامان بودند. خطر اینها برای شیعیان بسیار جدی بود؛ زیرا آنها به نام امامان علیهم السلام روایاتی را جعل کرده و بدین وسیله شیعیان را که پیرو ائمه علیهم السلام بودند به انحراف می‌کشاندند. امام جواد علیه السلام دربارهٔ ابوالخطاب که از سران غلات بود، فرمودند: لعنت خدا بر ابوالخطاب و اصحاب او و کسانی که دربارهٔ لعن بر او توقف کرده و یا تردید کنند. آنگاه امام به ابوالغمر، جعفر بن واقد و هاشم بن ابی‌زید؛ هاشم اشاره کرد و پس از تذکر دربارهٔ بهره‌گیری آنها از ائمه علیهم السلام به منظور بهره‌گیری از مردم، آنان را در ردیف ابوالخطاب دانستند؛ حتی در روایتی به اسحاق انباری فرمودند: دو تن از غلات به نام‌های ابوالمهری و ابن ابی الزرقاء- که خود را سخنگویان امامان علیهم السلام قلمداد می‌کردند- به هر طریقی هست باید کشته شوند. اسحاق درصدد اجرای دستور امام بود، ولی آن دو از دستور امام مطلع شده و خود را از دید اسحاق مخفی کردند. دلیل این تصمیم امام، نقش بسیار حساس آنان در منحرف ساختن شیعیان ذکر شده است.

نحوه شهادت امام جواد(ع)

معتصم عباسی از رشک بیش از حد با همکاری جعفر پسر مامون و برادر ام الفضل و از راه حيله و نیرنگ زمینه‌سازی می‌فراموش ساخت که ام الفضل را تحریک و به قتل امام جواد وادار نماید. معتصم یا جعفر سمی را در انگور تزریق کردند و برای ام الفضل فرستادند و او نیز آن را در کاسه‌ای گذاشت و جلوی همسر جوانش امام جواد علیه السلام نهاد. زمانی که حضرت از آن انگور میل فرمودند، طولی نکشید که امام (ع) آثار زهر را احساس فرمودند و کم کم درد شدید برایشان عارض شد به سختی ایشان را رنجور ساخت در آن حال همسر امام جواد(ع) پشیمان شده و گریه می‌کرد. حضرت جواد علیه السلام فرمودند: اکنون که مرا کشتی - این گریه‌ها و زاری‌ها برای چیست؟ به خدا سوگند به چنان فقر و تنگدستی گرفتار می‌شوی که قابل جبران نباشد و به دردی مبتلا می‌شوی که درمان ندارد و به بلایی گرفتار می‌شوی که پوشیده نماند.

امام جواد(ع) را پس از شهادتش در مقبره قریش بغداد و پشت قبر مطهر جد مظلوم‌شان حضرت موسی بن جعفر(ع) به خاک سپردند.

کوتاه بودن عمر آن حضرت، سبب شد تا زمینه بسط روابط با شیعیانش کمتر به وجود آید. در عین حال، علاوه بر مطالبی که دربارهٔ اصحاب و یا کتب آنها از امام جواد علیه السلام روایت شده، بیش از ۲۲۰ حدیث پیرامون مسائل مختلف اسلامی از آن حضرت در دسترس ما قرار دارد. طبیعی است که در شرایط سیاسی آن روز، نامه‌های زیادی از دست رفته باشد و نیز گفتنی است که تعداد ۱۲۰ نفر، احادیث صادره از آن حضرت را روایت کرده‌اند. شیخ طوسی ۱۱۳ تن از راویان حدیث امام جواد علیه السلام را برشمرد است. از این مقدار حدیث که از آن امام نقل شده، می‌توان به عظمت علمی و احاطه او بر مسائل فقهی، تفسیری و عقیدتی و نیز دعا و مناجات پی برد، چنان که در لابلای کلمات قصار، زیبایی که از آن حضرت بر جای مانده و کمالات اخلاقی وی به وضوح قابل مشاهده است